

P. 11. 132

CERNĂUȚI

IANUARIE—FAUR 1944

An.
XIX

FĂT-FRUMOS

Nr.
1

ARTĂ
LITERATURĂ

Director: LECA MORARIU
Secretar de redacție:
Octavia Lupu - Morariu

ȘTIINȚĂ
VIAȚĂ SOCIALĂ

Ep. Bucevschi

Recoco

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Munteniei 14

14343

3164

CERNĂUȚI

IANUARIE—FAUR 1944

An. XIX	FĂȚ-FRUMOS	Nr. 1
ARTĂ LITERATURĂ	Director: Leca MORARIU Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

Împlinirea unei porunci*)

Înainte de agonie, am fost la patul de suferință al scriitorului Ioan Ciocârlan. Se chinuia cumplit. Își chema senin sfârșitul...

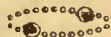
M'a chemat mai aproape și mi-a înmănat un plic pe care scrisese cu creionul următoarele:

„Manuscris care să se predea D-ului I. M. Dimitrescu, prietenul Gugulică, spre a dispune de el cum am vorbit eu pe prima pagină”.

În această pagină, din cel din urmă scris al său, cerea să-i port grijă ca să nu i se piardă manuscrisul, pe care să-l copiez la mașină pentru Academie, pentru publicitate și două exemplare pentru manuscrisele lui...

Din cele patru exemplare, unul îl trimis acum revistei „Făț-Frumos” din Cernăuțul d-ului Leca Morariu, unde I. Ciocârlan și-a scris ultimele sale amintiri și unde doria să i se publice și acestea...

I. M. Dimitrescu

Sâmbătă 14 Octombrie/1941

Câmpuri.

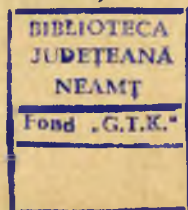
Mărturisiri

(Din cel din urmă scris al meu)

Am revenit la Câmpuri, Câmpurii mei dragi...

E început de Octombrie, cu zile senine și soare dulce prietenos.

*) Duminică 27 Februarie 1944 Scriitorii învățători și Asociația generală a învățătorilor din toată Țara au cinstit, la Focșani, amintirea neuitatului Ion Ciocârlan sfîșindu-i, cu un vrednic sobor artistic-cultural, și placa comemorativă dela sălașul lui Focșănean. Suntem fericiți de a putea și noi participa, în felul nostru de astăzi, la această pioasă pomenire. — Rev. „Făț-frumos”.

14393
3164

Am revenit la Câmpuri, în colțișorul meu de văi pe care Dumnezeu mi l-a dăruit, aci în cătunul mic și liniștit dela poalele codrului de brad. Am revenit la Câmpuri, dar prea târziu. Natura cu toate podoabele ce fac din cuibul meu o minune, nu va putea să-mi mai ajute la nimic... Iadul orașului a măcinat tot ce-a mai fost viață în mine! De ce n'am avut cumințenia să viu ceva mai devreme?

Și totuși nu-mi pare rău c'am venit și așa târziu, căci iată am prilejul ca ultimele zile să le petrec în preajma brazilor cu cetina lor vecinic susurătoare și'n murmur de șoaptă, și cu mesteacăni, făclii albe, care pe orice vreme își clatină frunzele din pletele lor gingașe... Nu știu de ce, dar în toată viața mea eu m'am simțit mai bine și în bună prietenie cu aceste podoabe ale codrului. Le-am înțeles graiul venit din adâncuri de pământ ori picurat din puzderiș de stele.

*

În dimineața aceasta stau pe terasă în mângâierile razelor de soare. Ce dulci și prietenoase sunt acum toamna! Le cauți, le chemi și te bucuri când ele stăruie mai mult înprejururi. Vara le mai ocorlești, mai pui apărători de verdeață între tine și acest minunat izvoal vieții. Răurusca, ce cu frunzele ei făcea minunat adăpost de verdeață spre soare-răsare, acum și așa desfrunzită, parcă-i o piedică între mine și valul prietenos de soare.

Pe vrejii răsucii și goi mai atârnă doar ici-și-colo câte o frunză înroșită de brumă, iar pe sub streșini ciorchinașii mici cu boabe negre. Și ele s'au zbârcit. Dar cu gustul lor de poame tot mai ademenesc inaripatele codrilor. Îndestulate de boabele albe ale vâscului, ce nu prea au gust plăcut, se mai abat spre boabele acrișoare de răuruscă.

Cei dintăi vin, sfoși, sturzii cu pene sure. Topăiesc în preajmă prin iarbă, mai ciugulesc din gângănii, apoi fâlfâie domol spre streșină. Au îndrăznit doar câteva perechi. Ciugulesc ceva cu sfială.

Prinzând de veste că'n preajmă e un om, au fărâit cu spaimă și au sburaț...

În locul lor vin, glonț, ciucur de mierle. Bărbații în straie negre și tovarășele în pene sure. Țipă și se bat pe puținul de boabe. Privind în toate părțile nu atât a spaimă cât a grijă pentru boabe, m'au zărit acolo, jos, nu departe. Nu s'au spăriat, ci mănâncă și se sfădesc și, poate, se'ndeamnă.

Gălăgia lor a atras încă și câteva găști îndrăznețe, gâlcevitoare.

Au dat busna peste mierle și le-au fugărit. Ele nu se mai cearță între dânsule, dar fac atâta gălăgie, de stărnesc liniștea vecină-tății până pe departe. Mă uit cu drag la ele și fac vorbă, cercând să le sperii.

S'au răsucit cu pliscurile spre mine, topăind pe crengi și mă privesc nepăsătoare, ba aș putea spune batjocoritoare. Mă îngână în fel și chip de cârâituri. Svârl în ele un cucuruz de brad. M'au cârâit de iznovă și s'au dus de s'au așezat în carpenul bătrân din margina pădurii.

Mi-a părut rău c'am rămas fără tovarășia lor.

*

Cărpenușul vecin, abia dincolo de gard, trebuie să fie un stră-vechi străjer al codrilor. Are tulpina groasă de să faci în jurul său horă de mulți oameni ca să-l poți cuprinde. Dar inima cu tulpina a rămas ciuntită dela o înălțime oarecare. Crăcile cari s'aducă solia pământului spre cer puține i-au mai rămas abia câtră vârf. I le-au ciopărt camenii an de an ca să dea frunzișul la capre, iar în locul lor deasupra a crescut stufrăiș de ramuri, pe cari așijderi le taie femeile și copiii toată vara. În ciuda tuturor, bătrânul nu se dă dus... Viețuiește cu puterile ce le adună din mustul pământului și din bogăția razelor de soare...

Acuma, în toamna asta târzie, stă trist în marginea pădurii, cum stau, la fel, și eu pe terasă în fața lui.

El își jelește frunzele care 'ngălbenesc de atâtea brume și se lasă smulse de pe ram de orice boare. Le privește o clipă cum se leagănă prin aer, cercând parcă să nu se depărteze prea curând de cuibul unei veri fericite. Totuși nu se pot ține multă vreme în fâl-făirele lor cu foșnet mățăsos. De acolo au izvorât, acolo merg acum să dea spor de viață celor ce vor veni în primăvara următoare.

Mă uit la bătrânul meu prieten și fără să vreau îmi dau seama că și eu sunt o frunză ce se v'a desprinde în curând de pe ramul vieții! Anumite brume și viforniși m'au vestejit și pe mine... Atât numai că el rămâne neclintit în locul lui. La primăvară va înfrunzi din nou și va străluci mândru în bătaia razelor de soare...

Eu însă unde voi fi...?

*

Duminică 12 Octombrie 1941.

Și astăzi am schimbat binețe cu bătrânul meu prieten din marginea pădurii... Îi spusei bătrân... Ce nepotrivit cuvânt pentru o po-

doabă a codrului care e mereu tânără... În dimineața asta, mai ales, cum stă mândru în bătaia de soare, scădat în puzderia de aur ce i se prefiră printre frunze, pare mai tânăr și mai frumos decât ori-când...

Și asta o simt nu numai eu, ci toată mulțimea înaripată a pădurii, ce s'a adunat în frunzișul său, ciripind molcom fiecare într'un fel ori altul. E prinosul de dragoste ce-l aduc toate prietenului meu, dar și codrului în ajunul unor despărțiri cari nu vor întârzia...

Sturzii se pregătesc de călătorie și mierlele tovarășele cele de-o vară întreagă, tovarășe de cântec și viață, stau tot în preajma lor.

Acum dimineața au venit să-și ia rămas bun dela carpenul ce le-a fost adăpost ocrotitor ori de câte ori au simțit lipsă de el.

Scăldându-se în soare, se ciugulesc și ciripesc.

Sturzii țârâiesc abia în șoaptă. Mierlele mai fluieră cum li-i dat, așa mai pătrunzător, iar poporul mărunț de pițigoi sprinteni își strigă mereu numele, voind parcă să spună lumii întregi că nici ei nu sunt lipsă dela acest sobor păsăresc.

Doar cinteza de se miră neogoită, când prin tufișul carpenului, când prin brazii vecini.

De ce s'o fi mirând oare? De gățile răutăcioase și gâlcevitoare ce cârâie și le îngână de departe, ori de mine, cest de pe terasă? Cred, de mine, și au dreptate...? Ce-am fost și ce-am ajuns?!

Dar gățile nu dau răgaz cintezelor să se mai mire de oricine și nici bătrânului de pe terasă, să se mai mire de el însuși.

Toate sunt așa cum le-a rânduit Cel ce are izvorul vieții.

Speriate de cârâitul și năvala gaițelor, întreg neamul de păsărele a zbughit-o din tufișul carpenului careși pe unde au nimerit.

Sturzii și mierlele nu s'au dus pe departe, ci-au coborît în stol pe iarba carpenului. Nu se tem de gălăgie, gâlcevitoarele care au rămas doar singurele sus. Știu bine că prințesele nu scoboară pe pământ, căci roua le poate picura podoabele dela pene și atunci nu au cu ce se mai mândri între păsări.

Liniștiți, și sturzii și mierlele, țopăesc vesele de colo până colo, se giugiulesc și, în fâlfâiri scurte de aripi, se mestecă între ele de parcă s'ar săruta și îmbrățișa.

Sunt sărutările și îmbrățișările despărțirii.

Sturzii vor pleca în curând și mierlele surate își iau rămas bun...

Și eu voi pleca..., poate mai curând ca sturzii!...

Ce dureros să-ți dai seama că păsările sunt cu mai mult și mai curat sentiment ca oamenii!

Aceste mici întraripate ale pădurii, se iubesc între ele cu adevărat, chiar de nu sunt de aproape înrudite! Poate era mai puțin dureros pentru mine dacă într'adevăr făceam parte din lumea păsărească, după cum îmi este numele, decât din cea omenească unde m'am simțit așa de străin!...

*

Într'un târzior, stolul de păsări din iarbă a zburat, de astă dată mai gălăgios, și, ridicându-se pripit printre ramurile carpenului, i-au sărutat frunzișul întraurit. Apoi în fâlfâiri grăbite au pornit să caute alte noi tovarășii pentru călătorii. Plecând și gaițele, bătrânul meu prieten a rămas singur, doar cu șoapta lui și tovarășul de peste gard, ce stă trist pe terasă...

Mă privește cu mii de ochi strălucitori de aur, iar din șoapta nespus de duioasă îmi grăiește: — Ai fost un om c'o lume de gânduri ce ți-au frământat mintea, și cu atâta bogăție de frumos în suflet și'n inimă. Ce-ai făcut cu toate acestea?

Vrei să spui că din acest dar dumnezeiesc ai hărăzit lumii un strop oarecare?... Da! Așa o fi... Dar multul, comoara unde este? Vedeți ce neputincioși sunteți voi oamenii?

Vă chinuiți o viață întreagă, pentru ca să dați un strop de mărgăritar. Și încolo, toată cealaltă bogăție de frumos, o duceți cu voi în bezna de unde poate nime nu se mai întoarce!... —

Ce mult adevăr îmi șopti prietenului meu! Ce folos de bogăția atâtor daruri dacă ele au căzut într'un suflet sortit să-l chinuiească o mână de lut ingrată?

Sărman suflet, de-ar face Domnul să scap cât mai degrabă din această închisoare a pământului..

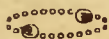
Sus acolo, unde nădăduiesc să fiu cândva, voi fi înțeles și mă voi simți alfel, poate mai bine.

Am simțit ceva între gene. Vor fi lacrimi? Nu știu ce vor fi? Dar în fața bătrânului meu prieten și a vecinicii din jurul lui, durerea te cuprinde fără să vrei.

M'am ridicat, mi-am luat rămas bun dela Carpen, dela brazi, dela codrul întreg, și am intrat să mă'nchid în casă, până va veni în curând vremea să mă'nchidă alții în mormânt!

(Urmează)

Ion Ciocârlan

Năluca fericirii.....

(Sfârșit)

VII

-
- S'a dus beșleaga de moșneag?
 - S'a dus, dragă! L-a chemat un om să vie repede acasă.
Dar de ce, mă rog, îl batjocurești așa?
 - De ce? Pentru că mi-i lehamete de dânsul și de toți ramo-
liji cari vin în casă la noi. Parcă-i făcut! Tu numai cu hodorogi
de-ăiștia ai legat prietenie! Niște oameni mai tineri cu care să mă
iau și eu n'ai găsit... Tot babalâci și fosăiți deaiștie! Uf! Uf!...
 - Iar începi?
 - Ei, iar! Eu nu mai pot trăi așa! Mă duc în lumea mea...
 - Ba mai bine mă duc eu! Tot am treabă pe câmp la ma-
șină, să văd cum merge freerul...
 - Apoi tu, atâta știi... freer, mașină, grâu, coasă, arături...
parcă numa atâta-i în viață.
 - D'apoi ce mai este?
 - Dacă aștepți să-ți spun eu, atunci degeaba vorbim.
 - Azi, chiar degeaba! Nu te'nțeleg! Alta în locul tău s'ar
simți cea mai fericită.
 - Dacă ar fi o brută, da...
 - Brutele nu pricep ce-i fericirea...
 - Ai dreptate, cele care o pricep n'o găsesc!
 - Uf! Fug! M'ai inebunit cu pretențiile tale de neurastenică!
 - Fugi pentru că n'ai ce să spui...
 - Ba fug să mă răcoresc...
 - Și eu aș fugi să mă răcoresc dar n'am unde.
 - Tu? Tu rămâi acasă și fă un duș!
 - Până nu-mi spui o mojie, nu ești mulțumit. ...Bădăran
nesimțitor! Ghiorlan dela țară!

VIII

-
- Să fac pela girezi, cuconașule?
 - Nu, să faci prin pădure și să lași caii la pas. Vreau să
respir în voie aer de brad, cu miros de rășină...
 - Am înțeles!

IX

— I... i... i... uite, boierul! Ori ce l-o pălit de vine cu trăsura prin pădure? Întreb și eu ca prostu! Adică de ce n'ar veni? Pă-durea-i a lui, trăsura a lui, caii ai lui, voia a lui, cine ce are cu dânsul? Și cum îi șede de bine tălharului, tolonăit în fundul pocli-tului, parcă-i un beiu. Așa viață pricep și eu! Nu ca mine care trăiesc aici numai în tovărășia sălbătăciunilor! Deaceea m'am săl-bătăcit de-a-binele. Când văd un om, în loc să schimb o vorbă cu dânsul, eu îl pândesc cum își pândește fiara prada. Caut să des-copăr ce are în mână, încotro apucă, ce gânduri are... Eu mă feresc de umbra lui și el de-a mea. Am ajuns spaima satului. Un vreasc nu se mișcă fără să știu cine a pus mâna pe dânsul.

...Ș-acasă la mine, vraise! Tot se păcăduiește. Fură cine vrea. Nevasta mi-i beteagă de picioare, zace'n pat. Băietanul cel mare îi la oaste, cel mic păscărește niște oițe. Fata singură nu știu ce mai face. Adică știu eu, dar mă fac că nu știu. Altfel aş unge-o cu gaz și i-aș da foc. N'are însă cine 'ngriji de mă-sa. Mă mânânc aici de năcaz cum își mânâncă racu carnea de pe dânsu, dar n'am nicio putere.

...De ce oare mă chinuie Dumnezeu așa de rău? De ce nu mă trăsnește pe mine în loc să trăsnească în bieții copaci?

— Tu ești, măi Palaghia?

— Noi, cucoane! Săru' mâna!

— Toate bune?

— Toate! Nimic nu se clintește.

— Bine, bine! Ține-o așa! ...Mână Stane!

— Sărufăm mânil!

— Ce ți-i și cu omul simplu! Liniștit ca pădurea care-o pă-zăște. Pe dânsul nu-l frământă gândurile, nu-l rod năcazurile. N'are doruri, nici dorinți. Stă în paradisul ista verde, își umple bojocii cu aerul ravăn al poienilor, îmbibându-și hainele cu mireasma tuturor florilor. Adevărată sălbătăciune de om sănătos! Aista zic și eu, îi un ins fericit. ...Ce n'aș da să fiu în pielea lui! ...Oprește, Stane! ...Uite-un popă!

X

— De departe vii, părințele?

— De departe, Domnule.

- Și mai dovedești cu picioarele?
- Dovedesc cu ajutorul lui Dumnezeu. El mă întărește și-m arată calea.
- Și ce faci pe-aici?
- Ce să fac? Întind și eu mâna pentru o sfântă biserică. Așa ne agonisim măcar fericirea vieții viitoare, că cea pământească...
- Și crezi c'ai s'o dobândești, părinte?
- Dacă n'aș crede, n'aș mai osteni. Credința ne mântuie pe toți.
- Atunci ești om fericit.
- Știe Dumnezeu pe fiecare. Eu nu pot s'o spun.
- Dela mine iei un gologan?
- Cum să nu! Iau! Dumnezeu să te blagoslovească și să-ți păstreze fericirea vieții...
- Fericirea vieții?!?...

XI

-
- Vă foarte mulțămim, Doamnă, pentru toate darurile care au să fie bine primite de Tatăl ceresc.
 - Părinte, Ț-aș mai da ceva să-mi citești pentru liniștirea sufletului, pentru fericirea mea.
 - Liniștirza sufletului? Fericirea Dumitale! Nu pot primi așa ceva.
 - De ce, părinte?
 - Pentrucă dacă eu umblu, zi și noapte, chinându-mi hoitul ista de pe mine și nu pot dobândi liniștirea sufletului meu, cum oare am să îndrăznesc să mă rog lui Dumnezeu pentru liniștirea altuia? Nu, nu primesc! Nu vreau să mă încarc cu păcate nouă, amăgindu-te. Cel mult pot să-ți spun că, afăta vreme cât ești tânără, bogată și te strălucește diavolul, n'ai să poți fi liniștită, fericită. Când îi mai îmbătrâni și nu vei mai avea nimic din cele ce ai azi, atunci, poate. Și, nici atunci, că fericirea, Doamnă dragă, nu-i floare care să crească lângă marea sărată a vieții!..

XII

-
- Cârmește caii și stăi la o parte cu trăsura, nu vezi că trece un mort?

— Eu văd numai oameni, cucoane, mort nu văd !

— Taci, nu-ți bate joc de mort. El doarme fericit în cutia lui de lemn scăpat de toate griile și de toate năcazurile...

— Ar dormi el fericit, sărmanul, dacă n'ar fi ș'o judecată viitoare.

— Ce-ai zis, Stane ?

— Am zis c'ar fi el fericit dacă n'ar fi și-o judecată pe lumea ceealaltă. Dacă a fi... vai de capu lui ! Numai eu câte știu c'a făcut omu ista, că-i din sat dela noi.

— A făcut multe ?

— Dumnezeu să-l ierte, cucoane ! Cine nu știe ? Da eu nu vreau să-l judec. Are cine să-l judece.. Fericirea lui de pe ceea lume nu i-o doresc.

...Eu aș vrea un pic de fericire, da aice pe pământ. Dincolo nu știu ce m'așteaptă ?

— Și cam ce-ai vrea tu, ca să fii fericit ?

— Ce-aș vrea ? Mă iertați că 'ndrăznesc să vă spun !

...Eu, dacă aș avea numai pe-un șfert averea Dumneavoastră și măcar pe jumătate din voia cea bună care o aveți în casă, nu mi-ar mai trebui nimic. M'aș simți cel mai fericit om de pe lume.

— Taci din gură, prostule ! Nu știi ce ceri. Din noi doi, tu ești cel mai fericit, așa cum te găsești.

— Apoi dacă nu mai sunteți Dumneavoastră, cucoane, fericiți, atunci cine alții ? Doar regii și împărații...

— Regii și împărații ? Amarnic vă mai înșelați voi ! Nefericiți ca regii și împărații nu mai sânt alte făpturi pe pământ !

— Saracan de mine, cucoane, ce grăiți ?

— Ce grăiesc ? Ascultă ! Tu tremuri numai de grija ta, ei însă tremură de grija tuturor. Trebuie să steie veșnic treji să vadă ce se petrece înlăuntru țării și'n afară. Un vânt cât de mic poate stârni furtuna care să-i ieie pe sus cu tot cu scaun. N'ai auzit ce-a pățit Țarul Rosiei ? Și cine era mai bogat decât dânsul ? Dar cine era mai năcăjit în palatul lui unde, pe băiețuțul care avea să-l moștenească, îl scuturau neputințele ? Și pe urmă ce-a pățit ? Nu l-au ridicat pe sus și l-au înpușcat pe dânsul cu toată familia lui ? Azi nici gropile în care au fost aruncați nu se mai știu. Asta-i fericirea care îi așteaptă pe mai toți regii și împărații. Dacă ai ști carte ș'ai cunoaște istoria, ai vedea !

- Atunci, cucoane, unde mai găsim noi fericirea?
- Unde? Poate la Dumnezeu în cer!
- La Dânsul, poate, bine ziceți. Da-i vorba cine ajunge acolo?

XIII

-
- De unde vii așa veselă, nevăstuico?
 - Dar tu de unde așa posomorît? Nu-ți merge mașina? S'a înfundat batoza? A plesnit curaua?
 - Nici n'am fost pe la arie.
 - Atunci ai hoinărit atâta vreme?
 - Unde? Vrei să știi numai decît?... În pădure!
 - Și ce ți-a spus pădurea de ești așa abătut?
 - Are și ea șoapta ei, crezi că-i mută?
 - Nu știam pân'acum că-i asculti șoaptele...
 - De azi înainte ai să știi. Dar tu unde-ai fost?
 - Eu?... În sat.
 - Și ce isprăvi ai făcut de pari așa de mulțămîtă?
 - M'am răzbunat pe tine și pe punga ta.
 - Ce nu ești în stare! Spune-mi, cel puțin să știu ce m'așteaptă...
 - Îți spun, dar n'ai să mă certî?
 - S'aud întâi.
 - Uite, după ce-ai plecat tu, am pornit și eu furiosă ca o leoaică pe aleia castanilor. Mergând în neștire m'am trezit în pragul bisericii unde am dat peste o femeie care aștepta la ușă.
 - Ce faci aici? — am întrebat-o.
 - Aștept să-mi iau în brațe băiețelul pe care mi-l botează părintele. —

Am intrat în biserică fără niciun gând.

...Vai, ce frumos e botezul unui copil la oameni simpli și creștincioși. Nu s'aude nici o vorbă. Totul se face numai prin semne. Biserica plină de întuneric n'are lumină decît în jurul cristelniței dela făcliile căreia strălucesc parcă în chip simbolic. Rugăciunea domoală a preotului se îngână din când în când cu plânsul neogoit al copilului, care, după ce este cufundat de trei ori în apă și pus în crijma lui albă, face ca prin minune. Mare taină! La miruire plovul zimbăia. Minunat lucru să privești creștinarea unui copil sărac.

Când l-a primit mămucă-sa în brațe, după botez, plângea de bucurie. M'am trezit și eu lăcrămând ca o proastă, alături de dânsa!

— Să-ți trăiască și să aibă noroc i-am spus — punându-i o hârtie de-o sută pe piept.

— Foarte mulțămesc, săru'mână! Să dea Dumnezeu s'aveți și Dumnevoastră cât de curând fericirea măcar a unui copil.

— Aista-i al șeselea — îmi șopti preotul.

Am plecat ochii în jos și, fără să-i pot înfrunța privirea, am schimbat vorba.

— Părinte, mi s'au părut perdelele dela icoane cam afumate și rupte.

— Îs rupte că-s vechi, tocmai dela bunica lui Domnu Jean, fie-i iărna ușoară! De-atunci nu s'a mai îndurat nimeni să le înoiască.

— Și cam cât să coste înnoirea lor? — l-am cercat cu vorba.

— D'apoi dă, cuconiță dragă, știu eu? Acuma materia îi scumpă tare. Or fi câteva mii de lei.

— Patruzeci de mii de lei oare s'ajungă? — am întrebat, așa, într'o doară.

— Patruzeci de mii de lei! Da unde avem noi atâta bănet? Cu patruzeci de mii fac ș'o păreche de vestimente, nu numai perdele, că și vestimentele-s vechi și ponosite. —

Când am spus: „avem să-ți dăm noi acești bani“, fața preotului, s'a fi văzut dragă, s'a luminat deodată ca'n Noptea Învierii când se aprind sfeșnicile și a pornit într'un zâmbet fericit care nu se mai sfârșia. — M'am trezit zimbând și eu de bucuria lui... ..Doamne, ce ușor se simt fericiți unii oameni!

Am trecut apoi pela dispensar unde doctorul gesticula și vorbea foarte înflăcărat. Când m'a văzut a început:

— Stimată Doamnă, azi îs cel mai fericit om! Am scăpat dela moarte două suflete. Nici nu mai credeam. O naștere foarte grea. De ieri de când mă muncesc. Dacă n'avem nimic din cele câte ne trebuie. Niciun instrument măcar! Așa, cu mâinile goale ce poți să faci? Moare omul în brațele tale și tu mori de ciudă că n'ai chip să-l ajuți.

— Și ce, mă rog, v'ar trebui?

— Da ce n'ar trebui, stimată Doamnă? Tot! Deocamdată aș fi mulțămît să am măcar o frusă și un forceps.

— Și cu câte parale s'ar putea cumpăra toate acestea? —

Doctorul s'a uitat lung la mine, a făcut ochii mari, a căscat gura și n'a fost în stare să spuie=un cuvânt. Îi tremurau numai buzele... Și n'ai să mă grondezi când ți=oi spune că mi=a fost așa de milă de dânsul încât...

— Pricep! I=ai făgăduit și lui să=i cumperi trusa și forcepsul!

— N...da! Poate=am făcut rău?

— Da de unde, ai făcut tare bine! Mai spune, mai spune. Altă ceva?

— Altă ceva?... Nimic!... Ba da, ba da!

...Într'o cămaruță din dosul dispensarului, am găsit trei copilași goluți pe care=i îngrijește sanitarul. Da cum îi îngrijește, vai de capul lor! Când am intrat la ei s'au răpezit tustrei la mine și=au început, sărăcuții, să mă tragă de mânecă, de fustă, să s'agăte de picioare, să=mi lingă degetele, parcă erau niște cățeluși. Sanitarul mi=a spus că așa fac ei cu toți ce intră la dâșii. Te pomenești că sunt dornici de=un sin de mamă, de=o mângâiere, de=o dezmiardare. Umblă instinctiv după toate acestea...

— Ei, și?

— Și... m'am hotărît să luăm noi să=l creștem pe cel mai slăbuț. Așa s'a ținut de mine, miștelul! Abia i=am putut desface mânuța lui din degetele mele... Ce zici?

— Ce să zic? N'am nimica de zis. Dacă așa ai hotărît tu...

Caută însă de te deprinde a=l îngriji bine, poate să ai nevoie ...Taci? Nu=ți convine?

— Nu tac! Eu trimit să=l aducă chiar în astăsară. Să vezi cât îi de micuț și frumușel... parcă=i o păpușică. Vai, ce fericit are să fie, sălăcuțul de el. Nici nu mi=aș fi putut închipui să mă atașez așa de ușor de=un copilaș strein. Zău, tare=s mulțămită!

— Eu aș fi fericit să te văd atașându=te de unul care să fie chiar al tău, adică al nostru...

— Iiii... urâtule! Dar tu ai să dai parale preotului și doftorului? N'ai s'o faci pe sgârcitul?

— Mai încape vorbă? Ce=a făgăduit scumpa mea soțioară e sfânt!

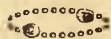
— Ah! Când mă gândesc la bucuria lor, așa de bine=mi pare că=mi vine să sar în sus și eu, să strig, să bat din palme, să plâng, să îmbrățișez toată lumea.

— Chiar toată lumea? Atunci nu mai dau niciun ban!

— Ba să dai, prostule, sgârcitule! Să dai, puiule, slutule, răule! — Sărindu-i în brațe, îl apucă de gât și-l sărută nebunește.

Năluca fericirii îi atinse o clipă pe-amândoi cu aripa ei fulgerătoare...

Tiberiu Crudu

DIE MUTTER

de Alex. Depărățeanu

Sie waren ihrer Drei in grosser Not.

In einem Tuch ein einzig Stücklein Brot.

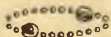
Die Mutter brach's und reichte es geschwind

Geteilt dem einen und dem andern Kind.

„Was bleibt dann dir? — so fragten sie mit Weinen.

„Sag' Mütterchen!“ — Sie sprach: „Ihr, meine Kleinen!“

Traducere de Artur Bosch

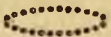
Războiul Ostriței cu bolșevicii

Cum ziua de 6 Martie m'a purtat pe drumurile Ostriței Cer-năuțene, am avut norocul să înregistrez dela lelea *Aurora Ioneț* din Ostrița următoarea relatare a unui destul de plastic fapt istoric.¹⁾

— Ia pe drumul ista — înfiripam eu vorba — m'am mântuit de bolșevici în Iulie 1940.

— D'apoi că și eu m'am rifugiat atunci, cu tăț primilitari' noștri. Că noi, dac' am văzut cu tăț domni' noștri se duc care'ncotro, apu ne-am luat pe gânduri. Și așis, haiți!, cu tăț primilitari' și cu două drapeluri, dela primilitari și dila Arcași, 103 inși, cu oameni și v'o 9 fimei, am rupt frontu! Că a(i) noștri avea(u) arme *manlichir* (rămase dela Români) și granate. Și un moșneag di 80 di **ai** dila Boian, când o izghit odată granata, 9 bolșevici o ucis. Și striga(u) bolșevici': — Nîe striliaite, nîe striliaite! — Da a noștri, dacă i-o auzât strigând, apu și mai strașnic foc le-o dat: — Na=vă, acăstăile voastre, să vă săturați de Bucovină! — Și asta o fost într'o Sâmbăță asupra Duminicii, a triia zi de cum o început postu Crăciunului. Dintr'a noștri, numa unu o fost rănit; și unu prins, că nu prea avea vederea bună și-o dat busna în brațele bolșevicilor. Și iac' așa, nu ne dăm noi cu una, cu două! —

Leca Morariu

¹⁾ Și câte altele la fel rămân să fie știricite!... Le deschidem cu mare bucurie coloanele lui „Făt-frumos“.

Iarăși bibliografie C. Porumbescu

Prețioase informații de care bibliografia asupra operei lui Ciprian Porumbescu (pe care o dorim cât mai completă) vă trebui să țină seamă, sunt cele publicate de profesorul Timotei Popovici din Sibiu în Raportul său din Buletinul Societății „Astra” dela Sibiu pe anul 1933/1934, pag. 49—50, adică următoarele:

„S’a rezolvat în special chestiunea cântecelor consacrate drept cântece naționale ale neamului nostru: *Pe-al nostru steag* și *Trei colori*, ce trebuie să le aibă în permanență, în repertoriul activ, toate corurile în aceeași versiune uniformă.

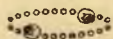
Cântecele naționale consacrate trebuie cunoscute și cântate corect și’n acelaș fel de cătră toți membrii neamului, fără deosebire de vârstă și grad de cultură. Din acest motiv este necesar, ca toate acestea cântece să fie puse la îndemâna obștei într’o singură versiune, atât în ce privește textul și melodia, cât și armonizarea pentru cor, în orice combinație de voci, orchestră sau fanfară. În special armonizarea trebuie să fie simplă, naturală.

La noi până acum nu s’a ținut seamă de acestea cerințe. Aproape fiecare ins ca și fiecare cor cântă acelaș cântec în altă versiune. Din această pricină cântarea împreună este aproape cu neputință. Astfel: *Pe-al nostru steag*. Acest cântec cu textul de Andrei Bârseanu și melodia de Ciprian Porumbescu l-am aflat într’o colecție de cântece studențești, publicată de Ciprian Porumbescu, în Viena, în 1880. Eu am adaptat melodia, dându-i alt mers la sfârșit și schimbând în textul strofei al II versul *Dar mândra noastră ’mpărăție* în *Iar țara noastră cu mândrie* (după eliberarea de sub jugul unguresc: *Iar mândră noastră Românie*). Cu aceste schimbări am armonizat acest cântec pentru cor de bărbați și l-am cântat cu elevii mei dela liceul român „Andrei Șaguna” din Brașov (1897) la o ședință festivă. În Brașov acest cântec nu era cunoscut, deși Ciprian Porumbescu fusese la acest liceu profesor cu vreo 15 ani înaintea mea. Apoi l-am înlocuit pentru cor mixt, în care formă s’a cântat de corurile întrunite în Arenele Romane din București, cu ocazia expoziției din 1906. La 1904 l-am publicat în calendarul *Amicul poporului* din Sibiu, sub titlul original: *Imnul unirii*. Dar în cartea de cântece a mea (Sibiu 1911) l-am publicat cu titlul *Pe-al nostru steag* (vezi și M. Gr. Peslușnicu, *Istoria muzicii la Români*, pag. 474—477). Porumbescu nu l-a armonizat pentru cor. Aceasta re-

zultă și din faptul, că reuniunea de cântări *Ciprian Porumbescu* din Suceava a publicat în fascicolul I (1910) a compozițiilor sale acest cântec, sub titlul *Deviză*, cu indicația, că melodia este de Ciprian Porumbescu, dar armonizarea pentru cor de bărbați de C. Procopovici. Dar aici chiar melodia diferă ¹⁾ mult de cea publicată de Porumbescu cu 30 ani mai înainte. În felul fixat și armonizat de mine, acest cântec — până aici aproape necunoscut — s'a răspândit pe tot pământul românesc, devenind de mult cântec național consacrat, alături de *Deșteaptă-te Române* și *Trei colori*. Mai târziu a fost publicat și de D. G. Chiriac, întâi sub titlul *Steagul nostru* și cu textul, în parte, altfel repartizat pe sunetele melodiei. Mai târziu l-a publicat din nou, revenind însă la versiunea mea, atât cu privire la titlu, cât și în aplicarea textului, totuși cu câteva neînsemnate deosebiri de armonizare ²⁾.

Iată pentru ce am luat acest cântec în versiunea stabilită de mine și iată pentru ce cred justificat, că acest cântec să fie utilizat de toată lumea în această versiune. *Trei colori*, cu textul și melodia de C. Porumbescu, a fost lucrat pentru cor de bărbați de Gh. Dima, iar pentru cor mixt de D. G. Chiriac și de mine.

Pentru conformitate Ioan Vicoveanu

Cirebire

Trenaistichiu

O damarețe rano din o seliște mes-au jenschele din uape ăn potoc. E jenschele ganescu ura lu uata che căte partite facut-a lu saca uomu nopta. Ura gane che ura, uata che do, uata che trei, che patru. Cea mai zadne gane: — Cea-i tot niș. Me uom a facut trenaist. —

Cele uate ramas-au jalosne che cum a cea putut cela uom căta face. Iale ăntrebat-au che cum trenaist. Ia av' zis: — Trenaist, far de pocini, nuntru și fața. —

Pocle cele jensche cela uom cl'emaveit-a „Trenaistichiu” și tota seliștea pocle l-a cl'emat așa. Lu cela uom a fost vechi rușire

¹⁾ Fapt semnalat și dezaprobat de noi în rev. „Făt-frumos” An, VI 1931, 317 (Cf. și „Făt-frumos” An. XVIII 1943, 159 Nota 34). — Nota redacției.

²⁾ *Pe-al nostru steag* este armonizat și de prof. C. Meitert din București.

ăntru uomir ămna. Scapat=a ie chia din cea seliște. Verit=a la un grad; mes=a ăntreba la o case, se l=a la sluji. N=a fost case, nego jenschele. Gane gospodarița: — Ce rei tu vre lucra?

— Cegod ie, cea voi lucra.

— Ver ramare uancea la noi. Ne=r lucra grelu, samo lemne. Ver potal'avei și uape purtavei, cea ce rabire prin case face.

Gane: — Bire=i! — Și șa au ramas ciia.

E cea fost=a mul'era lu sândețu. Dupa zaleca vreme dupa cea, pre ciia trecut=a ur de lui seliște și l'=av zis: — Zdravo, Trenai=stichiu! —

Ie zis=a: — Ămna cu dracu dela mire. —

Gospodarița lu sândețu av cea avzit, când av cela cea zis și, când a ie ăn case verit, ia gane: — Manche zis=uai che ur nume, acmoce che uatu — (che ia avzit=a de cumpaniu lui).

— Nu=i cea istina niș, nego șa ganescu.

— Spure din ce=ț ganescu.

— Reș spure, ma mi=e rușire. —

— Spure! Ce uari rușire?

Ie=l' gane: — Mire cl'eme „Trenaistichiu“ din cesta stvar, che io sām vredăn trenaist vote face pre jensche, far de pocini. —

Gospodarița l'=av zis: — Că n ăști șa pravi, se facuri pre mire trenaist vote, far de pocini și tote uatu bure fi, t=oi da tre stotine de pinez. —

Și șa mes=a ăn camere cu ia și facut=a dvanaist bure. Tre=naista fost=a nuntru, ma n=a fost coriș niș. Ia l'=a zis: — Pl'er=zut=uai cmo școmesu. —

Ie gane: — N=u-am niș! Ren mere ăntru te uom, che ne sânde ie. —

Ia gane: — Uasire, ce, rei spure c=uai și pre mire fost?

— Io n=oi spure fire niș. —

Și mes=au ăntru sândețu amindoi. Sândețu gane: — Ce=uaț verit voi doi uanci? Ie=l' gane: — Voi știieț cela vostru nuc, ce=i ăntru ușe. Io=m facut un școmes cu vostra mul'ere de trei stotine de pinez, che io cu o ărpe ce hitir ăn cela nuc, c=or cade trenaist nuci. Și cazut=a trenaist nuci. Dvanaist a fost bure nuche e cea trenaista fost=a poredna. Acmo cire u=are pravo, voi daiieț. —

Sândețu l'=a zis: — Tu=uari pravo. Tu=i trenaist nuci ă n prevale zbalit. Tu nu=ști criv, se n=a fost tote bure. — Și șa l'=a moreit da trei stotine și mes=a chia nazat.

După zaleca vreme gospodarița-l' gane: — Când ăști tu șa pravo mușcardin de jensche, io-i sta uancea pre ușe, se-ștu tu vredăn de largo țărînda veri și mie o pure, ver ve uate fre stofine, e se nu, ver te trei pl'erde. —

Ie zis-a: — Bire, provein și cea. —

Ia stat-a pre ușe e ie, de largo mes-a, che va țărînda veri și pure-l'o.

Ia obărnit-a curu. Ie l'av pus ăn cur. E'-a zis: — Cmo-i pl'erzut trei stofine. —

Ie gane: — Ai, n-ūam, nu. —

Ia zis-a che av.

— Cmo ren mere ăntu săndețu. —

Ia zis-a: — Tu uasire, ce, rei spure che mn'-ūai și ăn cur pus?

— Io n-oi spure de fire niș.—

Mes-a ăntu săndețu. Săndețu-l' gane: — Ce reț voi doi?

Ie gane: — Facut-ūan un școmes cu te mul'ere.

— Ce școmes?

— Noi doi ne-ūan școmeit che se io fuser bur de largo ăn case veri, che-mn' va da trei stofine, che se nu, voi pl'erde și mele. Io-m mes de largo țărînda ăn case veri, ia ănc'l'is-a ușa. Io preste uocene ūam mes ăn case. Ce rei tu zice — ali pre ușe, ali pre uocene, samo che io-m case fost — cire ūare pravo? —

Săndețu l'a zis: — Tu ūari pravo. O pre ușe, o pre uocene, samo cînd uai tu fost ăn case, fost-a bire. — Și șa l'a mai dat trei stofine și ie mes-a chia.

Dupa zalec vreme dupa cea, l'a zis gospodarița. Zice: — Tu, mușcardine de jensche, ăști tu capăț mere durmi cu me fil'e cesta nopte e ne o făcni? T-oi da trei stofine uate, se ver, pl'erde trei stofine tele. —

Ie gane: — Bire. —

Când a verit sera, ie mes-a durmi și puța legat-a de bedre. Când a ia verit cătra ie durmi, vezut-a puța che de bedre legat-a. Mes-au spure lu maia. Maia l'a zis: — Tu ămna durmi cătra ie Când ie zedurmire, resleghe-l' puța de bedre. —

Ia mes-a durmi cătra ie. Când a ie zedurmit, ia l'a puța reslegat. Căn l'a puța reslegat, ie s'a cea vote sculat și l'au tărdo

pus și bog. Damareța căn s=a sculat, întrebat=a maia fil'a: — Ce, va, ali n=a.

I=a zis=a che a.

A verit colo cătra ie și l'a zis: — Cmo ti=a mes trei stotine. —

Ie gane: — Io n=uam pl'erzut.

— Cum n=uai?

— Ren mere ăntru sândețu, cum ie facure, șa va fi. —

Ia=l' gane: — Uasire, tu rei spure che uai fost și pre fil'a cea vote.

— N'=oi spure niș de fil'a, ni de tire. Samo cea ce=i pravo.

Mes=a ăntru sândețu. Sândețu le gane: — Ce uareț vo doi cmo?

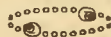
— Ie gane: — Io ti=uam iapa lat ăn campan'a te și uam legat de o deble și cu te mul'ere uam șcometeit che iapa nu va ăn școde mere, se fure legate cum uam vo io legat. Ia zis=a che va. Zice: Verit=a fil'a, rezlegat=a iapa, iapa mes=a ăn școde, iuva l'=a fost vol'a. Se re fost iapa legate, nu re fost ăn școde mere. —

Sândețu ziș=a: — Cea=i pravo, che se re fost fi iapa legate, cum uai tu legat, iapa nu re fost ăn școde mere. Șa când a reslegat, iapa mes=a ăn școde, iuva l'=a fost vol'a. Pravo uari tu. —

Și ia l'=a moreit da trei stotine și mes=au case nazat. Ia s=a vechi ostufeit de ie țire=l ăn case. Platit=l'=a cea ce=a slujit și spr=slit=l=a chia. Ie verit=a case și pocle bire jivit=a, docle fost=a vițu.

Auzită dela Giovanni Iurman din Villanova în 4 Iulie 1932.

Traian Cantemir

Clitori și adăugători ai noștri

Casa Școalelor, București prin d=l Em. Bucuța: 50.000 lei la 17 Faur 1944

* * *

D-nii: Prof. univ. *S. Mehedinți* (București), 13/I; dir. *Atanasie C. Bălăcescu* (Brașov) 13/I; *Dr. Aurel Morariu* (Cernăuți), 17/II și d=l *Dir. Ștefen Ieșan* (București), 24/II — toți cu câte 1.000 lei — Vivant sequentes!

* * *

D=l Emil N. Bărbulescu (București), 6/II și 12, II 1944: 1.200 lei. — Distinse mulțumiri!

O. L.=M.

Jurnal de călătorie

Fragmente *)

Vineri, 2 Ianuarie 1931: Sofia. — Dimineața am petrecut-o la Inspectoratul Poliției. La 11¹/₂ m'am dus la protopresbiterul Ștefan Țancov, prof. la Facultatea teologică. M'a primit amabil în biroul său, mi-a făgăduit sprijin în informațiile râvnite de mine și m'a poftit să mai trec. E de statură mijlocie, cu barba neagră, vioi și rezervat. La 12, m'am întâlnit cu profesorul I. Snegarov. Ne-am împrietenit repede; am vorbit despre câteva teme ce ar interesa istoriografia bisericească română și bulgară și am hotărât să ne întâlnim seara după ora 7 la Facultatea teologică. Democrat și prietenos. Dela poștă am ridicat o scrisoare dela prof. protoiereu T. Titov, dela Belgrad. Atâta grijă părintească depune și atâta bunăvoință și dragoste față de mine! La 6 seara m'am dus la locuința marelui profesor și savant Dr. Nic. Glubokovski, refugiat din Rusia. Locuiește în două camere alăturate de dormitoarele studenților. Când am bătut la ușă, un glas bolnav feminin răspunse. Deschid ușa zăresc o femeie bătrână pe jumătate goală, abia ridicându-se. Cu frică am închis ușa, m'am uitat încă odată la tablita dela ușă, dacă adevărat aci locuiește profesorul. Revin peste câteva minute, bat la ușă, care se deschide; întru; un bărbat înalt: profesorul Glubokovski. Prezintă scrisoarea de recomandatie dela prof. Titov, ne așezăm și încep a pune la întrebări din domeniul teologic și bisericesc. La început vorbește domol, apoi mai tare, mai aprins. Se ridică, pășește apăsător cu cizmele mari din picioare, își strânge la pieptul gol scurtul caftan sur și vorbește. De sub ochelarii simpli ochii izvorăsc raze de lumină; casa aceasta neorânduită, plină de mizerie, cu femeia bolnavă în pat, cu masa plină cu resturi de mâncare și căldările pline cu apă, se prefacă într'un templu, unde un apostol vestește adevărurile veșnice și face prorocii. La plecare, am sărutat mâna mare, bătrânească ce a iscălit atâtea lucrări teologice-exegetice. Pildă de abnegație și jertfă a unui învățat!

Duminică, 5 Iulie 1931: Schitul sf. Andrei Athos. — Zilele acestea nu se vor uita din sufletul meu, căci nimic pământesc nu

*) Avem foarte îndatorata bucurie de a putea publica 2—3 pagini din documentarul *Jurnal de călătorie în Orientul apropiat* al Părintelui Paul Mihail dela Chișinău (fost: Mihailovici), autorul fundamentalei opere: *Tipărituri românești în Basarabia, Dela 1812 până la 1918*, București 1941.

simt, nu mi-e somn nici foame. E atâta armonie în sufletul meu și atâta dorință de a mă ruga și a pătrunde cele sfinte. Ceeace era sdruncinat în sufletul meu în urma cercetării mănăstirilor din țară, din Bulgaria și Grecia, aci a dispărut; credința și adevărul sfințeniei s'a întărit și s'a înmulțit. Acestei împărății a credinței, sfințeniei, rugăciunii, tăcerii și liniștii, îi voi rămânea multă vreme îndatorat. Aici nu sunt discuții teologice inutile, aici e rugăciunea, postul și tăcerea. La miezul nopții s'au tras clopotele și s'a săvârșit Utrenia. Apoi sf. Liturghie săvârșită de 12 preoți bătrâni, cu fețe senine, cu urme de suferință, în veșminte bogate și albe, sub bolta aurită, cu cântări melodice, au adus Jertfa pentru toată lumea. Eram singurul din lumea îndepărtată. M'am închinat și am văzut moaștele, particile ale multor sfinți, între care ale apostolului Andrei. Icoana făcătoare de minuni din biserica sf. apostol Andrei are multe cruci și medalii, recunoștință dela cei vindecați. Am stat de vorbă cu starețul arhim Mitrofan, ierom. Meletie=fotograf, blagocinul Andrei; sunt așa de simpli, tot odată așa de înțelepți. Am prins dela ei multe pilde, gesturi; sunt liniștiți, doritori de biserică, de cântare și ascultare. Trebuie să fii aci, ca să simți harul acoperemântului divin.

Marti, 4 August 1931: Marea Egee. — Am venit la Dafni pe jos. În așteptarea vaporului care întârzia, am făcut baie în apele transparente. La apusul soarelui, vaporul Gh. Toghias m'a încărcat. Și iată se îndepărtează sfântul și milenarul Munte Athos! Vaporul legănându-se merge spre apus întru întâmpinarea serii repezi ce cade. Nouri albicioși înconjoară vârful Muntelui. O boare de vânt răcoarește văzduhul și marea. Totul rămâne în urmă, în ceața umedă a nopții. Cu strângere de inimă, mă despart de tot ce-a format idealul vieții mele de adolescent. Am trecut peninsulele Longos și Casandra. E miezul nopții. O seceră de lună zâmbește valurilor tulburate ce spintecă vaporul. E cald; liniște și pace. Lumea doarme. Deasupra lumii adormite în corabie, deasupra mărfurilor și butoaielor, deasupra mea sboară fumul spre Athos. Acolo, călugării sau sculat și fac Utrenia pentru lumea adormită...

Miercuri, 9 Septembrie 1931: Constantinopol. — Încă o noapte de nesomn. Dar mi se pare că sunt nebun și nu simt că aceasta e real. Am intrat acolo, unde nici picior de Român n'a călcat. Am lucrat toată ziua la arhiva Metohului sf. Mormânt. Hrisoave, documente și zapise!... Scoteam cu brațul din camere și ungherele părăsite ale unui beci, ... colbăite, mucegăite, rupte și neorânduie,

le aduceam într'o cameră și aici, le ștergeam, le desfăceam, le inceleiam și săltam de bucurie.

Veacurile XV-a—XVI-a și XVII-a stăteau în fața mea ca anii abia trecuți; iscăliturile Voevozilor, pergamente și peceti erau în mâinile mele și mereu mă întrebam de sunt treaz. Când am dat de uricul dela Alexandru cel Bun, am sărit de pe scaunul rupt; cu dreapta îmi făceam cruce, cu stânga îl strângeam la piept. Am revenit la realitate și chiar obositoarele ceasuri mi s'au părut scurte. Voi fi eu în stare să deșgrop comoara această națională? Doamne! Tu toate le știi, Tu știi cât le iubesc!

Paul Mihail

TOAMNĂ

*Toamnă simplă, toamnă de abecedar;
Inima, chirilică de evangheliar,
A sunat un plop din frunze-afară
Și anii s'au dus iar la școala primară...*

*Soarele și-a șters apele în vie,
Doamna 'nvățătoare azi n'o să mai vie,
Căci au îngropat-o sub nucii toamnei
Și miroasă nucii ca mâinile doamnei...*

*Când mai sună plopul din frunză-afară
Știu că'ncepe iar școala primară
Și-i sărut pe rând pe toți nucii toamnei,
Căci miroase nucii ca mâinile doamnei...*

Neculai Tăutu

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Incasări în 1944: D-ra Oltea Corvin, 2/I: 500 lei; d. Traian Ilcău, 3/I: 500 lei; d. Nicușor D. Lazăr, 8/I: 500 lei; d. G. T. Kirileanu, 10/I: 350 lei; Fundația „Carol I“, București, 11/I: 2.260 lei și 26/II: 2.250 lei; d. Nic. Sc. Negreanu, 14/I: 500 lei; d. Emil N. Bărbulescu, 6/II: 300 lei; Tipografia „Presa“, București, 12/II: 222 lei; Librăria franceză, București, 15/II: 466 lei.

O. L.-M.

Vitrina cărții

Wilhelm Weber, *Aus Rumäniens Frühzeit (Zwei Vorträge)*. Institut für Weltgeschichte „N. Iorga“. Bukarest 1942.—136, pag.— Dacă faptul că însași existența cuiva nu constituie și cel mai puternic și evident temei pentru viață și se mai cer pentru aceasta, într-o vreme ca aceea a noastră, dovezi și îndreptățiri istorice, apoi n'a fost chestiune mai cu pasiune desfășurată, cu perfidie și cu tot felul de ascunzișuri politice, ca cea a originii și continuității neamului românesc, mai ales din partea acelorora ce erau cei mai puțini îndrituiți a face caz de aceasta, deoarece erau tocmai unii din cei mai îndepărtați și mai proaspeți musafiri ai locurilor revendecate și discutate „istoric“.

Decenii întregi s'a discutat această problemă dintr-o aplicare mai mult silogistico-politică și se pare că ea dă din nou dovezi de recrudescență.

Un anumit fel de a considera și a judeca faptele istorice, ce nu sunt decât fapte de viață, biologice, cere o judecată logică, sprijinită pe „dovezi“ scrise; și atunci când acestea nu se pot numai decât prezenta se neagă cea mai categorică evidență. Felul acesta de a se „documenta“ a făcut ca existența și dezvoltarea poporului românesc să fie prezentată sub aspectele cele mai surprinzătoare. Această defectuoșitate, ca să-i zicem așa, provine, după părerea noastră, mai ales din pricina orizontului strâmt sub care s'a cercetat și înfățișat problema.

Formarea spiritului istoricilor a fost prea mult mărginit numai la ceea ce este păștrat în document sau scris în carte. Metoda istorică împinsă uneori exagerat de departe în această privință n'a văzut viața și desfășurarea ei, decât numai prin buchea cărții. Este ca și cum s'ar fi continuat să se facă botanică, zoologie sau chimie și fizică ținându-se seamă numai de ceea ce era scris până la fiecare din marii cercetători, deschizători de drumuri, — fără ca acestora să le mai fie îngăduită observarea chestiunilor și din alte puncte de vedere decât a acelorora moștenite de la înaintași. Viața istorică omească în general, cât și a unui popor în special, poate să prezinte o așa de mare complexitate de fapte cari, numai dintr-o miopie evidentă, nu-și găsesc interpretarea călăuzitoare către concluziunile cele mai neașteptate. Dela cea mai neînsemnată urmă arheologică ascunsă în pământ, delă cel mai umil și mai obișnuit fenomen de cultură populară și până la cercetarea aspectului fizic, antropologic, al

unui popor, ochiului atent și înțelegător i se pot prezenta o serie nesfârșită de lucruri și fapte ce nu-și așteaptă decât numai deslegarea și înțelegerea necesară și potrivită. O astfel de considerare a faptelor istorice presupune, pe lângă altfel de metodă decât aceea comodă a biroului și a bibliotecii, și o familiarizare cu panoramică varietate a vieții ce nu poate fi pătrunsă și înțeleasă în desfășurarea ei intimă decât de ochii cari trec dincolo de aspectul banal și pot să vadă și să înțeleagă nesfârșita țesătură constructivă a fiselor și izvoarelor ce vin din toate părțile, fiecare cu nota ei caracteristică.

Astfel, datorită metodelor cu totul originale aduse în cercetarea graiurilor de așa zisele Atlasuri lingvistice, noi puncte de vedere și rezultate sunt pe cale să producă în asemenea chestiuni cele mai neașteptate concluziuni. Filologul nu se mai mărginește la strângerea numai a cuvintelor de pe documentele mucegăite sau din limba scriitorilor și din tezaurul dicționarelor, ci caută să surprindă neașteptata aparițiune a vorbei și expresiei în graiul de toate zilele, să-i cântărească valoarea, cu atât mai mare poate, cu cât este mai singulară, să-i urmărească pătrunderea și aria-i de desfășurare într-o neconfeinită prefacere și luptă ca orice element de viață.

Deaceea se poate ca pe această cale și o mulțime de probleme interesând istoria noastră, să-și găsească o cale de lămurire de pe urma sânguincioasei munci desfășurate în jurul Atlasului lingvistic, de sub conducerea D-lui Sextil Pușcariu. Considerațiunile rezultate din materialul publicat până acum din acest Atlas lingvistic dovedesc că „aceste hărți nu arată numai că procentul elementelor latine crește peste 90%, dacă ținem seamă de datele lingvistice spațiale, ci mai confirmă și cele arătate de noi cu altă ocazie, că adevărate regiunile vestice și nordice ale teritoriului daco-român — ținuturile în care colonizarea Daciei cu Romanii fusese mai intensivă — păstrează mai bine elementul vechiu latin.

Dela Slavii din Peninsula Balcanică ne-au venit cuvintele *gât*, *trup*, *glesnă*, *nădușeală*, *bojoci*, probabil și *burtă*, iar dela Turci cuvântul *chior*. Înaintând dela Sud spre Nord, aceste cuvinte s-au izbit de câteva linii de fortificație, îndărătul cărora vechile elemente latine, dăinuind aice neîntrerupt din vremea colonizării Daciei, și-au păstrat pozițiile cu un remarcabil eroism.

Mulțumită acestor rădăcini adânc infipte în solul românesc, neamul nostru a putut săvârși minunea de se a conserva cu limba și firea strămoșilor lui în aceste regiuni periferice, bătute de cele mai puternice

ce și mai îndelungate valuri de cutropiri străine". [S. Pușcariu, *Romanitatea noastră în metode nouă de cercetare*, în *Omagiu lui Ioan Lupaș* (București, 1943) pg. 748].

Analoage puncte de vedere se cer introduse și'n cercetarea istorică a poporului românesc.

Asemenea considerațiuni pare a urmări autorul cărții despre care ne-am propus să amintim aici ceva cititorilor: Wilhelm Weber, *Aus Rumäniens Frühzeit*.

Cele două conferințe ținute — cea dintâiu la Universitățile din București, Iași și Sibiu, și cea de a doua la Institutul de istorie universală „N. Iorga” din București și la Institutul pentru studii clasice din Sibiu — *Römische Reichspolitik im unteren Donauraum*, și *Das dako-getische Volk*, — în Martie 1942, caută să expună într'o formă sintetică și originală chestiunea politice generale a Imperiului roman în basinul Carpați-dunărean, legat de expansiune și mai cu seamă de apărarea și garantarea lumii și păcii romane, — și problema continuității poporului român ca descendent și continuator al Daco-Getilor cu care începe cea mai îndepărtată istorie a acestor regiuni.

Vom insista îndeosebi asupra celei de a doua conferințe, oferind un interes cu totul remarcabil pentru istoria neamului nostru.

Pentru lămurirea problemei poporului daco-getic — ce ne interesează în deaproape —, autorul nu mai pornește de la mărturiile scrise grecești și latinești, ci se întreabă dacă nu este cu puțință să se cunoască și altfel sufletul lui.

Cum literele servesc pentru scriere și pentru înțelesul ce se cuprinde în această folosire de anumite semne, deasemenea și poadoabele și liniile întrebuintate de olar în împodobirea produselor lui manuale — adică în ceramică — sunt și ele indicii din cari se pot desprinde senzuri și înțelesuri ale unei minți și ale unui suflet.

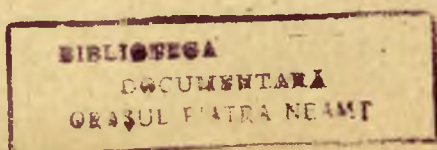
„Wie der Schreiber in die weiche Wachstafel konventionelle Zeichen einritz, so ritzt der Töpfer in den Ton Linienmuster, Ornamente. Diese sind sinnvoll wie jene Buchstabengruppen oder Worte. So kann auch ein Ornament Handschrift sein, die man lesen und beurteilen kann, wie der Graphologe aus einem „manuscriptum“ auf das Wesen eines Menschen schliesst. Soll der Historiker nicht wie der Graphologe handeln, aus solchen Ornamenten auf Seele, Geist, Willen, Wesen ihrer Schöpfer schliessen? Bei gehöriger Sorgsamkeit kann ich mit dieser einfachen, aber hundertfach erprobten Methode genau so weit kommen wie jener Graphologe.

Damit steht aber auch der Weg zu den Relikten früherer Zeiten offen. Diese sind nicht mehr Kuriosa in Museumsschränken, sondern lebensvolle Zeugnisse wie Buchstabenschrift. Und dies ist nur *eine* Methode. Erst aus der Vereinigung vieler und verschiedenartiger Materialien und Methoden lässt sich allmählich das Gesamtbild erarbeiten und das aussagen, was für das Kontinuitätsproblem bedeutsam ist" [pag. 72—73].

Cercetările D-ului Gamillscheg, pe baza rezultatelor Atlasului linguistic român constată autorul, au arătat că continuitatea Românilor în stânga Dunării este „mai puțin continuitatea unei rase decât una a spiritului“ care vorbește de limba Romei ce a reușit să facă din tot felul de tândări de popoare în spațiul carpatic „noi fii ai Romei“.

Trei regiuni distincte stabilește D-l Gamillscheg unde se poate urmări populațiunea ce continuă o limbă vulgară târzie romană: 1) aceea a Munților apuseni, în vechea Dacie, în regiunea metaliferă, în care Moții sunt considerați de autor ca urmași ai Celților romanizați, așezați aici din vremuri foarte îndepărtate, având în ei amestec de sânge dacic; 2) în regiunea dintre Cernavodă și Giurgiu și la nord de aceasta în câmpia dintre Dâmbovița și Argeș, unde urmele continuității se urcă cel puțin până la anul 2000 înainte de Christos, dovedite prin dese așezări, în care regiune s'a exercitat o puternică înrăurire din partea Grecilor din veacul al V. a. Chr. din partea Macedonenilor și a negustorilor elenistici cât și din partea Romanilor, această câmpie fiind un larg drum deschis spre sud și dinspre sud, între Oltenița și Turtucaia pe unde s'au scurs tot felul de popoare și tocmai din această „Complexio oppositorum“ ne apare nouă poporul daco-getic; 3) iar dincolo de Dunăre ținutul unei asemenea continuități îl formează Valea Timocului.

Începând lămurirea subiectului din cele mai vechi timpuri, deosebit de interesante sunt concluziunile D-ului W. Weber că, la sfârșitul terțiarului, Carpații terminându-și procesul de mișcare, catastrofele survenite în vremea glacialului n'au atins aceste ținuturi, ceea ce a făcut ca viața organică să se refragă înspre sud, favorizată fiind această viață de depunerea loessului; urme din Transilvania și Moldova din vechiul paleolitic până la sfârșitul glacialului adevăresc prezența unor grupări omenești. De atunci chiar trebuie să se admită o continuitate de viață umană formată din acest du-te-vino de lume. Dela sfârșitul neopaleoliticului, aici se pare că s'a petrecut o încrucișare între nea-

murile de rasă brună cu grupuri europene din răsărit și de vest-siberiene, rezultând din aceasta tipul omenesc *dinaric*, al cărui loc de obârșie trebuie așezat între Nistru și Alpii răsăriteni, în special în regiunea Transilvaniei. „Ich meine sogar dieses Geburtsland der dinarischen Gruppe liege eher in Siebenbürgen und den Ebenen ringsum mit ihren Ackerböden als im eigentlichen Gebirgsland des Südens und Westens, im dem der Typus heute stärker denn sonstwo zu finden ist“ (pg. 84). Ca motiv artistic caracteristic al acestui tip omenesc apare *spirala* încă din această vreme. Din mileniul al treilea înainte de Christos această regiune se înfățișează într-o intensă lumină a istoriei, prin tot felul de urme de viață, în regiunea loessului, între Nipru și Tisa și Dunăre, iar spre sud până în Bulgaria și sudul Egeei, dovedind o puternică cultură rurală caracterizată, ca mărturii arheologice, prin acei idoli feminini, de lut, presărați pretutindeni și arătând paralelismul așa de caracteristic între nașterea și moartea naturii și aceea a omului, cât și simbolul fructificării provocată de căderea ploii din cer pe brazdă, un fel de înfrățire între cer și pământ“.

Acestei rase dinarice a aparținut poporul *daco-getic* ce forma ramura nordică a poporului Tracic, popor ce nu s'a mărginit să locuiască numai câmpia Dunării, ci s'a întins încă din mileniul II asupra celei mai mari părți din Peninsula Balcanică.

Cultura populară dinaro-tracică își are zona ei de extindere spre apus numai până la Tisa, care poate fi considerată ca hotarul apusean al culturii din spațiul carpatic.

Acești străvechi Iliri, urmașii vechilor locuitori în ținutul loessului și acești dinarici traci primitivi din ținutul carpatic și din regiunea muntoasă a sudului au devenit *Indogermani* în urma migrațiilor popoarelor nordice; cei dintâi din regiunea Dunării și Venetii cât și alte popoare din nordul Italiei aparținând grupului indogermanic *Kentum* pe când ceilalți, Tracii, se apropie și aparțin Balto-Slavilor, Albanezilor și grupului indogermanic din sudul spațiului rusesc de care depind Indienii și Iranienii, adică grupului *Satem*.

Indogermanizarea aceasta a cuprins amândouă aceste popoare și a influențat mai puternic pe cei din vest și mai puțin pe Traci.

Din acest amestec a rezultat un nou popor în comunitatea europeană. Când mai târziu în veacurile 5—6 d. Chr. Slavii, din aceeași familie indogermană *Satem*, se amestecă cu populațiunea romanică de pe malurile Dunării se urmează mai departe, zice autorul, un proces ale cărui începuturi se ridică așa de departe în trecut,

nefiind decât o nouă față a continuității. „Es ist fast eines der Konstituienten der Kontinuität des ewig sich erneuernden alten Volkes“ (pg. 103).

Mai puțină predispoziție către înfățișarea zeilor într-o formă omenească, în piatră mai ales, se va întâlni pretutindeni aici. Viața țărănească așteptându-și totul dela binefacerile luminii, căldurii, ploilor și vânturilor cerului este străină de asemenea forme; dela zeitatea fecioară-mamă Pământ, așa de caracteristică a acestei culturi țărănești primitive se poate ușor explica trecerea către Maica-Domnului; creștină așa de scumpă poporului românesc și așa de împletită în toată viața lui sufletească în actuala lui viață religioasă creștină. Ce urmă mai concludentă pentru o continuitate neîntreruptă în aceste locuri decât aceasta? ... „Das konservativste Element alles Lebens, das Bauerntum, ist der stärkste Träger aller Kontinuität“ (pg. 902).

Ca manifestare artistică această lume este *atectonică*, lipsită adică de puterea de a reproduce figuri în piatră sau în lemn, și nu aparține culturii mediteraneene cu o puternică expresivitate antropocentrică a vieții, și nici aceleia a Asiei-Mici. Acest nord s'a menținut totdeauna într-o tendință de abstracțiune a stilizării.

Și până astăzi țărâna română reduce totul chiar atunci când ar dori să creeze chipuri de oameni sau animale în țesături, broderii etc., la niște forme abstracte, lineare, lipsite de suflul vieții. Cea mai elementară comparațiune între motivele artistice folosite pe fel de fel de vase sau figurine de pământ găsite ca urme arheologice și artă țărănească din regiunea carpatică ne arată lămurit o continuitate de viață ce nu poate fi tăgăduită.

„Das geschlossene Kerngebiet dieses in seiner innern Entwicklung bis zur Reife und zum Verblühen verfolgbaren Stils erstreckt sich vom Dnjeper und Schwarzem Meer bis zu den grossen Gebirgsketten, die Nordeuropa vom Süden trennen“ (pg. 98).

Și epoca bronzului arată o continuitate a aceleiași culturi în regiunea Carpatică. Această unitate n'a putut fi tulburată de prezența a patru până la cinci seminții sau grupe din vremea lui Buerebista, după cum acelaș lucru nu se poate spune despre Galia unde Caesar pomeniște peste 308 seminții sau cete de popoare.

Faima aurului Transilvaniei era cunoscută până departe de tot în lumea sudică și asiatică. Toate elementele ce s'au putut adăuga aici pentru exploatarea acestei unice bogății au crescut și mai mult puterile acestui popor și deaceia poate că se observă în caracte-

risficele trăsături ale poporului român, străvechi straturi de umanitate depuse din cele mai îndepărtate vremuri și până astăzi. „*Wir müssen daran glauben lernen, dass hier tiefe Schichten urtümlichen Menschentums bis zur Gegenwart wirken*“. „Auch das Ineinander der verschiedenen Typen und Gruppen ist bedeutsam als Zeugnis gelebter Geschichte. Nichts aber weist darauf hin, dass dieses Leben im Land zu irgend einer Zeit, durch irgend einen Einbruch von Fremden vollkommen zerstört und ein Trümmerhaufen des Alten volkleere Einöde geblieben sei“ (pg. 109).

Cimerienii și Sciții, indogermanizați și ei încă din mileniul al II-lea, s'au adăugat peste străvechea populațiune băștinașă a Carpaților. Cei din urmă, distanțați și ca spațiu și ca structură sufletească de Traci, încep să amestece în elementele abstracte ale artei figuri de animale, figuri fantastice, pline de magie, scene rituale etc., aduse din regiunea Caucazului, ale Siberiei, Asiei-Mici etc. Nicăieri un principiu de compozițiune constructiv. Cu toate acestea fondul primitiv rămâne neschimbat. „Die Kunst der Einheimischen ist davon berührt. Auch darum kann von einer tiefgehenden Verwandlung des Volkskörpers kaum die Rede sein. Dieses Skythentum blieb eher eine abgesonderte Gruppe“ [pg. 112]. Grecii din sud n'au adăugat nimic ca sânge acestor băștinași. Celții, ajunși până în Basarabia, s'au amestecat mai puternic, recunoscându-se urmele lor, după creștința autorului, în Moșii de astăzi din Munții apuseni. Ei au întărit poporul daco-getic în procesul lui de înfînerire. Bastamii și Skirii se adaugă, opunându-se la început atacurilor Sarmatilor, ce pe la anii 200 încep să apară dinspre răsărit. Urmele Iazigilor nu se pot descoperi.

Deși în aceste vremuri poporul daco-getic este în decădere, este sfărâmat și fără rezistență, totuși nu se poate vorbi de o absolută stăpânire a unuia dintre aceste popoare asupra lui, și mai puțin de o zdrobire sau o nimicire.

În vremea romană câmpia munteană este ocupată de Geți, agricultori și crescători de cai, din vechime, mai mult decât Dacii din Transilvania, organizați în *gentes* și ducându-și o viață liniștită. Stăpânirea romană a adus adânci prefaceri. Informațiunea istorică este săracă asupra procesului etnografic petrecut aici cât și asupra felului cum se înfățișa acest popor în trăsăturile lui caracteristice. Singurele mărturii demne de încredere sunt chipurile păstrate de

pietrele monumentului de la Adam Clissi și acelea de pe plăcile metalice ale Columnei lui Traian.

Adevărata cale ce trebuiește urmată astăzi pentru deslușirea autohtonismului poporului român, susține autorul, este stabilirea unui paralelism antropologic între înfățișarea chipului țăranului român de astăzi, din diferite regiuni ale țării, cu acelea ale strămoșilor noștri păstrate pe monumentele amintite mai sus. „Auch der Mensch unterliegt den Mendelschen Gesetzen, und der Historiker tut gut, sich darum zu kümmern und im Buch des Lebens für die Geschichte zu lesen.“ „Kontinuität, die beängstigend stark das Leben beherrscht“ [pg. 131]. Materialul de documentare și de afirmare stă la tot pasul numai că el trebuiește căutat, strâns și studiat.

„Was wir daraus für unsere Betrachtung der Dakerbilder des Altertums lernen? Ich denke: Sehr viel. Wer von Ihnen hinausgeht ins Land, an Hand dieses Bildes, unter den Bauern der Ebene und Siebenbürgens die lebenden Zeugen echten alten Dakertums entdeckt, löst für sein Volk das Problem der Kontinuität in schlüssigster Form und zu letztern Evidenz. Wer sich dagegen sperrt, die Anthropologie und ihre Bedeutung für die Geschichte, für das Leben, für die Vergangenheit und die Zukunft, wie für die Gegenwart mit ihren brennenden Problemen und Sorgen weiter ablehnt, sperrt sich gegen vitale Interessen und verkennt die Macht der Wissenschaft auch über die Gegenwart. Ich kann mir und Ihnen nur wünschen, dass möglichst viele dieser Aufgabe sich widmen“ [pg. 132—133].

În legătură cu această singură și categorică îndrumare a autorului pentru lămurirea necontestată a autohtoniei noastre să ne fie îngăduit o oarecare lipsă de modestie*) dacă vom reproduce mai jos cele ce susțineam în studiul nostru *Insemnătatea cercetărilor etnografice pentru cunoașterea poporului român* publicat în *Buletinul Societății române de geografie* din 1930 pg. 62—114 —, studiu care nu s'a bucurat nici de cea mai mică atențiune din partea specialiștilor și oficialilor reprezentanți ai acestor feluri de cercetări —, pentru a învedera și astăzi actualitatea celor afirmate atunci; adecă:

*) Iar noi subliniem cu deosebită satisfacție întâlnire în aceleași idei (din 1930!) ale savantului — atât de distins savant — român Alex. P. Arbore cu cele ale savantului german Wilhelm Weber, din 1942. — Nota redacției „Făt-frumos“.

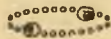
„Credem că rezultă cu prisosință din cele expuse mai sus, ce nouă și variate puncte de vedere aduc cercetările etnografice în cercetarea și lămurirea caracterelor poporului românesc, în ceea ce privește vechimea lui, elementele etnice alcătuitoare ale ființei lui fizice și sufletești, caracterele lui specifice din anumite puncte de vedere, cum este de ex. arta și tot fondul său de credință și de superstiții, etc., ce ne duc spre cei mai îndepărtați locuitori ai ținuturilor carpatice și balcanice, încă din neolitic, și cari nu sunt decât Tracii. Aceste concluziuni și multe altele ce s'ar mai putea adăuga sunt scoase nu din studiul documentelor scrise, cari lipsesc aproape cu desăvârșire pentru așa timpuri îndepărtate, ci din studiul *arhivei vii* a poporului nostru, arhive pline de un material imens, variat și de cel mai mare interes nu numai pentru cunoașterea noastră proprie ci și pentru a lămuri unul din capitolele cele mai obscure și mai interesante ale Europei și ale culturii umane.

Acest material *viu* se transformă neconținut ca orice element al naturii, prin acțiunea continuă și necruțătoare a timpului, și se pierde sau se distramă. El trebuie cât mai degrabă strâns cu cea mai mare atenție și pricepere și pus la adăpost pentru a nu ne trezi lipsiți de ceea ce ne este mai scump și mai original, alcătuind certificatul nostru de existență în cultura omenească.

Pentru aprecierea tezaurului nostru specific cultural este nevoie ca să se deștepte asupra lui un interes cât mai viu, lămurindu-se importanța cercetărilor de etnografie — aproape inexistente la noi — pentru ca generațiunea noastră să poată împlini aceea ce nepriceperea sau neștiința altora au neglijat sau au dat pierzării.

Pentru tot ceea ce nu s'a făcut până acum suntem datori cu puteri înzecite și cu însuflețire, ce nu pot porni decât din conștiința luminată asupra rosturilor unor asemenea cercetări să determinăm o epocă nouă în cultura noastră modernă, în ceea ce privește studiul poporului nostru, și pe care am putea o numi epoca *Cercetărilor etnografice*, în raport cu cercetările istorice, filologice, geografice ce s'au bucurat la noi până acum de o atenție deosebită față de cele dintâi.

Alex. P. Arbore

A apărut inedita :

C. Porumbescu, *Tabăra română* (Text de V. Alecsandri)
Mare cântată p. cor bărbătesc, Cernăuți 1944.

Multe și mărunte...

Și iarăși bibliografie C. Porumbescu. — Completându-ne bibliografia operei (muzicale) a lui C. Porumbescu, prezentată de noi în „Revista Bucovinei“ An. II 1943, 349—350 și în „Făt-frumos“ An. XVIII 1943, 154—161, mai știm astăzi următoarele: I. Între piesele publicate în timpul vieții lui C. P., Nr. 1 e (cum am arătat în „Revista Bucovinei“ An. III 1944, 97): *O dorință* (text de Matilda Cugler), pentru voce și pian; iar Nr. 6 (cum ne comunică o recentă scrisoare, din Timișoara, 27 Dec. 1943) a d-nei Dr. Livia Cionca (nepoată de soră a lui Ciprian Porumbescu) e: *Cântec de Primăvară, poesia de V. Bumbac, cor viril. C. G. Porumbescu, Op. 6, Proprietatea și Editura librăriei române I. E. Tieranu în Oravița (Banat), Inst. lit. art. Jos. Eberle & Co., Wien* — pe copertă și în portative: *Streich- und Schnellpressen-Druck v. J. Eberle & Co. VII Westbahnstr. 9 Wien* — Continuăm deci a nu ști care e piesa Nr. 3! (cf. „Revista Bucovinei“ 1943). — II. Între piesele publicate postum, e (după aceeași scrisoare a d-nei Livia Cionca): *Fantome, Vals pentru Piano de C. G. Porumbescu, ed. Const. Gebauer, Oscar Brandstetter, Leipzig* — și *Rhapsodiă Română* în Edit. Gebauer.

Iar dedicațiile puse în seria *Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu (Imn de urare — Basme Iașane)* sunt „ale părinților mei“ — precizează d-na Cionca (deci ale fericiților Maria și Liviu Rațiu).

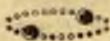
* * *

M. Dragomirescu văzut de Maioreescu. — Mai rar caracterizare, atât de proprie, ca cea din excepțional de prețioasele scrisori maioresciene comentate de I. E. Torouțiu în „Convorbiri literare“ 1944, Nr. 3. Suntem puși și în fața unui fel de Motto: Voltaire-ianul „le secret d'être ennuyeux, c'est de tout dire“. Și-l întreabă și-l avertizează deci Maioreescu pe emulul său: „Nu ți-e milă de timpul D-tale? Sau din contră, e mai greu a scrie scurt decât a scrie lung? Toate articolele D-tale sunt bune ca fond, dar sunt rele ca formă. Sunt difuze, un confuze. Strânge-le, fă-ne unt din ele și nu ne da zer... Așadar concis, concis, concis. Ce ușor ar fi, când ne-am întâlni pentru o seară măcar și am lua manuscriptele D-tale în cercutare cu D-ta; poate te-am convinge, pagină cu pagină, că în loc de 300 de rânduri ar câștiga idea, dacă ar fi strânsă în 30 de rânduri.“

* * *

Însuși Ștefan Vodă activ în Codrul Cosminului. — Impotriva opiniei lui O. Gôrka, după care Craiul Albert ar fi fost zdrobit în Codrul Cosminului, nu de Ștefan cel Mare, ci de aliații lui (Turci, Unguri și Munteni), și d. Gh. Duzinchevici precum și d. P. P. Panaiteșcu („Conv. lit.“ 1944, 380) conchid pentru participarea Domnului Moldovei la această luptă.

Leca Morariu

Cronică

Comemorare D. Onciul. — Tânărul *Institut de istorie* dela Facultatea de teologie, Cernăuți (înființat în 28 Nov. 1942, mai ales din osârdia reputaților Dr. Simion Reli și Dr. Teodor Bălan) a comemorat, la 12 Dec. 1943, într'un cadru de înaltă ținută academică, împlinirea a 20 ani dela moartea marelui nostru D. Onciul. După cuvântul festiv al d-lui S. Reli (director acestui Institut), d. T. Bălan (secretarul Institutului) ne-a dat o plastică și foarte substanțială prezentare a omului de știință D. Onciul. Corul studenților teologi și cuvântul Decanului Dr. V. Loichița au adăugat celelalte flori de recunoștință întru convenita pomenire a sărbătoritului.

* * *

Răsfoind cele periodice. — *Revista istorică*, *Fondator N. Iorga*, vol. XXIX 1943, menținută la același înalt prestigiu al ei, prin eroicul devotament al Profesorului N. Bănescu. — Foarte substanțială, sub multe raporturi, și chiar pilduitoare pentru anumite publicații bucovinene, „Voința Școalei” din Cernăuți, revista învățătorilor arboroseni. — Ziarul „Basarabia” An. III, Nr. 479 din 1 Febr. 1943, cu marea bucurie a norodului moldovean: *D. prof. Gh. Alexianu doctor „honoris causa” al Universității din Odesa*. Reținem: „honoris causa”, sau quale vinum, tale latinum!

* * *

Moș Crăciun bucovinean. — Neuitat și, s'o știe oricine, unic Moș Crăciun arboroscan, cel sărbătorit, ca și'n ceilalți ani, cu cuvântul Președintelui Soc. Meseriașul Român (d. Ieremie Opreșeanu), cu Corul de înalte calități „Mes. Rom.” (dirijat de eminentul muzician, măiestrul Dr. Aurel Morariu), cu *trozii*, reprezentați vibrante-dramatic (ca'n fericirii ani ai copilăriei noastre), de-o meseriească echipă aleasă pe sprânceană, cu daruri cari, surprinzător de îmbelsugate au coborât din pomul Crăciunului pentru oricine dintre cei de față. Și mai presus de toate, cu darul cel necumpănit cu arama al sincerei frății adevărate și trainice.

* * *

„Convorbiri literare” — Sorocindu-și apariția cu precizie metronomică și'n aceeași generoasă emfază tehnică pe care le-o poate dăruî generozitatea torouteană, *Convorbirile* ne dau nu numai materialul beletristic de rigoare (iar, în acesta, și realizări ca magistrala traducere *Kaiser und Proletarier* a distinsului eminescolog Viktor Orendi-Homenau, traducere care poate iluziona că hirsulul *Împărat și proletar* ar fi cine-știe-ce capodoperă a lui Eminescu) — dar și trainice pagini de studii (I. E. Torouțiu și Alex. Ionescu), pentru cari decana revistelor române, după ani și ani chiar va fi foiletată. Vigilentă *atitudine* față de ritmica scrisului actual o situează în centrul frământului nostru scriitoricesc. Merituoasă, descifrarea (prin Al. Ionescu) ineditelor fragmente din cursurile lui Maiorescu de istoria filosofiei. Binevenită apoi (binevenită în *jurnaliera superficialitate a Cronicelor din mai toate periodicele noastre*) polița scadentă, închisă în nota redactorului T. Al. Munteanu: „două pagini acoperite de epitețe și hiperbole¹⁾ sunt exemplu pentru modul cum nu trebuie să se alcătuiască o cronică informativă și onestă, pentrucă nicăierea nu se reține fondul și nu se stăruie asupra cuprinsului, care pare mai necunoscut cronicarului decât cefi-torilor” (1944, 399).

¹⁾ În „Revista scriitoarelor și scriitorilor români” — căci: „Nici cei mai interesați negustori n'ar folosi atâtea superlative câte se pot întâlni în revista d-nei Aida Vrioni” (398).

Dați Chesarului ceea ce-i a Chezarului! — Merită subliniată cu tot aplombul („Convorbiri literare” 1944, 274) bărbăția Basarabeanului Ștefan Ciobanu, care: „Fiind Ministru al Cultelor și al Artelor, în momentul cedării Basarabiei, în Iunie 1940, după un protest plin de demnitate,.... părăsește postul”.

Leca Morariu

* * *

Basarabia noastră. — În Duma din Petersburgul anului 1910, un Rus autentic= basarabean zicea: „Trebuie să mă credeți pe euvântul meu de Rus că eu reprezint o provincie, unde mai bine de 80 la sută din locuitori sunt Moldoveni. Din opt județe, cinci: Tighina, Chișinău, Orhei, Soroca și Bălți, sunt populate numai de Moldoveni; nici într'unul nu veți găsi un sfert de procent de alte naționalități” (G. Bezviconi în „Convorbiri literare” 1944; 270).

O. L.=M.

În Țară: 500 lei pe an
În Străinătate: 2000 lei pe an
Colaboratorii plătesc numai 300 lei pe an

CUPRINSUL :

<i>I. M. Dimitrescu</i>	Implinirea unei porunci
<i>Ion Ciocârlan</i>	Mărturisiri
<i>Tiberiu Crudu</i>	Năluca fericirii
<i>Artur Bosch</i>	Die Mutter (trad. din Al. Depărășeanu)
<i>Leca Morariu</i>	Războiul Ostriței cu bolșevicii
<i>Ioan Vicoveanu</i>	Iarăși bibliografie C. Porumbescu
<i>Traian Cantemir</i>	Trenaistichiu (Text cirebir)
* * *	Cititori și adăugători ai noștri
<i>Paul Mihail</i>	Jurnal de călătorie
<i>Neculai Tăutu</i>	Toamnă (Versuri)
* * *	Dela Administrația rev. „Făt=frumos”
<i>Al. P. Arbore</i>	Vitrina cărții
<i>Leca Morariu</i>	Multe și mărunte...
<i>O. L.=M. și L. M.</i>	Cronică

Atenție ! Abonamentul urcat !

Bibliografie

- Eveniment artistic! După *Altarul Mănăstirii Putna* — a doua cantată de C. Porumbescu: *Tabăra Română, Cantată pentru cor bărbătesc, Textul din Dumbrava-Roșie a lui V. Alecsandri*, apărută la Cernăuți, 1944 ca a XIX-a fascicolă din Colecția Soc. „C. Porumbescu”, Suceava.
- Nicolai Grămadă, *Anuarul Muzeului Bucovinei, Istorie, arheologie, etnografie, folclor*, Seria II An. I-II 1943—1944, Cernăuți 1944 cu studii de N. Grămadă, Gh. Duzinchevici, Leca Morariu, Aurel Vasiliu, Minodora Duzinchevici, M. Șesan, T. Sauciuc-Săveanu, C. Ambrojevici, E. Botezat și I. Zugrav — vrednică continuare a celor 21 anuare germane ale aceluiaș *Bukoviner Landes-Museum*, apărute din 1893 până'n 1914. Și astfel, sub regimul profesorului universitar Dr. N. Grămadă, se vestește o nouă zodie și pentru acest cam păraginit amvon al nostru !...
- N. Tcaciuc-Albu, *Făt-Frumos în frac*, Cernăuți 1944.
- B. Frunte, *Ogoare și luceferi*, Versuri, Cernăuți 1943.
- Teodor Balan, *Domnul Moldovei Grigorie Ghica și Ziarul „Bucovina” 1850*, Iași 1943.
- În prodigioasa Editură Casa Școalelor (a lui Em. Bucuța): Ovid Densușianu, *Viața păstorească* 1943; Paul Sterian, *Răsboiul nevăzut al lui Paisie cel Mare* 1944; Victor Eftimiu, *Priviri peste veacuri*; Al. Popescu-Telega, *Cervantes, Viața și Opera* 1944; Teofrast, *Caracterele* trad. de C. Fedeleș; Sofocle, *Regele Edip*; *Electra* trad. de G. Murnu; Plutarh, *Alexandru și Caesar* trad. de N. I. Barbu.
- Vasile Grecu, *Un vechi motiv de folclor italian în românește*, București 1943.

Inregistrat la Tribunalul Cernăuți cu Nr. 7/942 din 23 Iunie 1942.
